



لطیف مثل پرنیان

مهارت‌های تربیت فرزند از دیدگاه مرحوم فلسفی



احسان نمازی زاده





به ذکر نطفه نبوت است
به آینه رود و کار است





ثواب این اثر را به روح مطهر مرحوم حجت الاسلام
محمد تقی فلسفی هدیه می‌کنیم.

او که عالمی وارسته و متخلق، خطیبی ماهر و
مجاهدی خستگی‌ناپذیر بود و کلامش بانفوذ و تأثیرگذار.
هنوز پس از گذشت سال‌های طولانی از رحلتش،
تازگی، طراوت و نفوذ کلامش در لابه‌لای آثار وی کاملاً
حس و درک می‌شود.

سخنان عالمانه و دقیقش روشنگر راه طالبان حقیقت
و سالکان طریقت و متولیان تربیت است.

از خداوند برای ایشان علو درجات را خواستاریم و
امیدواریم که این اثر مقبول و مرضی حق تعالی باشد.

سخن‌آغازین

با همه دشواری‌ها و ظرافت‌هایش، شیرین‌ترین کار عالم «تربیت» است و مهم‌ترین بستر تربیت، «خانواده». خانواده اگر «خانواده» باشد، تربیت شیرین می‌شود و طبیعی. همان‌طور که ما نفس می‌کشیم، در خانواده هم تربیت می‌شویم؛ بی‌آنکه به آن فکر کنیم و بدانیم چه می‌شود.

مرکز «احیاء اندیشه و سیره علوی» مجموعه‌ای است مردم‌نهاد و خدمت‌گزار در کارهای خیر. تمرکز این مرکز بر تربیت و تعلیم است، آن‌هم با رویکرد اسلامی و عقلانی و با محوریت زیربنایی‌ترین نهاد تربیت، یعنی خانواده.

وجهه همت ما مهارت‌آموزی به خانواده‌هاست و مایه حرکت ما استفاده هوشمندانه از ابزارهای حمایتی؛ از این رو، طرح «مهرستان» را پایه‌ریزی کردیم تا در پیمودن این مسیر مقدس، بتوانیم منظم و هدفمند و برنامه‌دار پیش برویم. «مهرستان» فقط مخفف «محصولات هنری رسانه‌ای» نیست، بلکه اسم مکانی است برای آموختن مهرورزی در خانه و گرمابخشی به کانون خانواده.

ابزار ما در این راه پرفراز و بی‌نشیب چیست؟ از بین همه راه‌های ممکن، با «یار مهربان» به یاری خانواده‌ها آمده‌ایم؛ با همان آشنای پرسخاوتی که صدها نسل بشر را معلم و ارپرورده و فروتنانه با ذهن و ضمیرشان درهم تنیده است.

بله، با کتاب آمده ایم و بر این باوریم که با همه تنوع ابزارهای دیجیتال و گرایش جنون آمیز انسان امروز به آن ها، هیچ چیز جای کتاب را نمی گیرد! اثبات ساده این مدعا را در رشد کتاب های کاغذی، در همین سال ها و حتی در کشورهای صنعتی، می توان سراغ گرفت. خوشبختانه این یار مهربان، هنوز هم به آدم ها وفادار مانده و همچنان گنجینه سرشاری به شمار می رود که پاسخ گوی نیازهای رنگارنگ مخاطبانش است؛ بماند که مدتی است با این یار مهربان نامهربانی می کنیم!

به دنبال کار خیر زمین مانده ای بوده ایم که حضورمان را در این عرصه معنا ببخشد و جریانی پویا و اثری مانا به جای گذارد. سرانجام صدها نفر ساعت پایش و پویش، به معماری طرح خانواده محور «مهرستان» انجامید که یکی از میوه هایش اکنون در دستان شماست.

با وسواسی خاص، اصول کیفی کار را تعیین کردیم تا شاخص ارزیابی باشند و بازتاب دغدغه مندی ما:

۱. تلاش فعالان این طرح و همه تولیدات آن، تمام وقت و تمام قد، در خدمت خانواده هاست و تمام آثار مکتوب بر محور نیازهای اعضای خانواده شکل می گیرد.

۲. گام های اجرایی را کاملاً علمی و منطقی طراحی کرده ایم تا از پشتوانه های محکم بهره مند باشد؛ برای نمونه، نرم افزار قدرتمند و جامع مدیریت سیستمی را در مسیر تصمیم سازی تصمیم گیران و آماده سازی آثار، به کار گرفته ایم.

۳. آثاری باید تولید و ترویج شوند که حقیقتاً مورد نیاز باشند و نوآورانه و مشکل گشایانه به طرح مسائل بپردازند؛ از این رو، هم به درون مایه هایی عالمانه و مبتنی بر آموزه های دین اسلام توجه داریم و هم به قالب هایی شیوا و جذاب

در انتقال آن‌ها. انتظارمان تا بدان حد است که معادل و مشابهی برای آن آثار، براساس رویکرد انتخاب‌شده، برای انسان عصر حاضر به‌ویژه نسل جوان وجود نداشته باشد. در این راستا و برای دستیابی به گنجینه اطلاعات جامع در این موضوع، طرح «اطلس سواد خانواده» در دست تدوین است.

۴. فارغ از شهرت اسمی افراد، از نویسندگانی دعوت به همکاری کردیم که نه تنها از استانداردهای تعریف‌شده در طرح برخوردار باشند، بلکه توصیه‌های نکته‌سنجانه و موشکافانه درباره موضوع مدنظر را در انبان دانش و تجربه خویش انباشته باشند؛ البته از قلم جوان‌ترهای خوش‌آتیة نیز غافل نماندیم.

۵. غنای زیربنا و کیفیت روبنای «مهرستان» چنین اقتضا می‌کرد که متخصصان ممتاز در حوزه‌های مختلف را در زنجیره تولید مشارکت دهیم: بهره‌مندی از اطلاعات طرح جامع اطلس خانواده و هیئت علمی بصیر برای انتخاب موضوع و نویسندگان، ارزیابان کاربرد و انتخاب افراد زیادی از میان جامعه مخاطب هر یک از کتاب‌ها برای ارزیابی آثار رسیده براساس شاخص‌های تعریف‌شده، هنرمندان طبع‌شناس برای یافتن نام کتاب‌ها، ویراستاران فعال‌ترین نهاد ویرایشی ایران، طراحان و صفحه‌آرهای خوش‌قریحه، نمونه‌خوانی چندباره آثار به منظور اصلاح ایرادهای احتمالی در مراحل پایانی، نیروهای متخصص در صنعت چاپ، چاپخانه‌های کارگشته و مجهز، فعالان حرفه‌ای در تبلیغ و اطلاع‌رسانی و مدیریت فروش، متفکران دلسوز برای انگیزه‌آفرینی و امکان‌سازی برای مطالعه کتاب و....

۶. گوشه چشمی هم داریم به میراث مکتوب گران‌بهای گذشتگان با موضوع خانواده، از راه بازآفرینی و بازنویسی آن‌ها متناسب با نیازها و اقتضائات انسان

معاصر، تا عطر نام و یادشان و خوشه چینی از خرمن معرفتشان، ذائقه مشتاقان را پُر حلاوت کند.

۷. درست است که این طرح برای امکان تداوم بلند مدتش، باید از نظر منابع مالی مستقل و خودگردان باشد، اما به پشتوانه خیراندیشانی که چراغ این راه را روشن کرده‌اند، کاملاً غیرانتفاعی خواهد ماند و عوایدی را که احتمالاً به دست می‌آید، در فرایند تولید و ترویج آثار فاخر فرهنگی بازهزینه می‌کنیم. به این موضوع، در طرح مصوب و تمامی قراردادها تصریح شده است.

۸. بزرگ‌ترین معضل امروز ما در حوزه کتاب و کتاب‌خوانی، نبودن آثار فاخر و مناسب نیست؛ بلکه ضعیف بودن فرهنگ مطالعه در بین اقشار جامعه به‌ویژه خانواده‌هاست. پیکان تمامی فعالیت‌هایمان تنها به این سمت نشانه می‌رود که این آثار خوانده شوند و تراز مهارتی خانواده‌ها را در زندگی افزایش دهند. به همین منظور، طرح «مطالعه آثار» با توجه به راهبردهای عملی در بستر خانواده، تهیه شده و در حال پیگیری است.

۹. توجه داریم که بی‌اعتنایی به ابزارهای غیرکتابی، راهبرد درستی نیست: تولید کتاب‌های صوتی، محصولات تصویری، نرم‌افزارهای رایانه‌ای و تلفن همراه، حضور در شبکه‌های مجازی و اینترنتی، ترجمه آثار و... نیز مدنظر خواهد بود.

۱۰. برای تنومند شدن این نهال نوپا، نظارت مستمر و ارزیابی همه‌جانبه نیاز است. از ابتدا تا انتهای این طرح، بازخوردگیری و اصلاح مناسب و به موقع مشکلات احتمالی در دستور کار خواهد بود.

۱۱. طرح‌ها و برنامه‌های موفق دیگر فعالان در این عرصه‌ها را برای الگوگیری و مقایسه، رصد کرده و می‌کنیم. خود نیز یافته‌ها و برساخته‌هایمان را حاضرییم

به رایگان پیشکشِ رهروان این وادی کرانه‌نابردار کنیم تا ضمن هم‌افزایی در بینش‌ها و دانش‌ها، بتوانیم با موج‌آفرینی، خیراندیشان فرهنگی را متقاعد کنیم که پا به این عرصه بگذارند.

آنچه خواندید، همهٔ حرف‌هایی نبود که گفتنی بود؛ به قدر دقیقه‌های چندین سال، حرف و تجربه و خاطره و نکته هست؛ اما نباید و نشاید که سخن‌آغازین را به درازا بکشیم. فقط اینکه حساسیت موضوع و فرهیختگی خواننده، به ما انگیزه می‌دهد که بارها و بارها درون مایه، قالب، مراحل تولید و توزیع را بازبینی کنیم تا اثری فاخر و ارزشمند را تقدیم نگاه و نگرش بلند شما گرامیان نماییم و مشتاقانه منتظریم تا با دریافت دیدگاه‌های شما سروران عزیز به آدرس mehr@mehrestan.ir بیش از پیش مرهون مهربانی‌هایتان گردیم.

بر آستان جانانی سرِ سپاس فرود می‌آوریم که توفیق، رفیق طریقمان کرد تا دورهٔ امانت داده شده در مزرعهٔ دنیا را به خوشه‌چینی از خرمن ارباب و اصحاب فرهنگ و اندیشه بگذرانیم و آنگاه با لطفی دوچندان، ما را و امدار فضل بی‌کرانش کرد تا در طرح پربرکت «**مهرستان**» بتوانیم بابت تولید و ترویج محصولات فرهنگی و تربیتی، مدال افتخار بر گردن بیاویزیم. آری، «تربیت و تعلیم» هدف اصلی آمدن پیامبران و جان مایهٔ کتاب‌های آسمانی بوده است: «**يَزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ**» و ما نیز به راه‌پیمایی و نفس‌کشیدن در این وادی مفتخریم. از تک‌به‌تک سروران ارجمندی که ذره‌پروری کردند و گام‌به‌گام مسیر را هم‌شانهٔ ما شدند، به رسم ادب، خاضعانه سپاسگزاریم.

عیشتان مدام، ایام به‌کام، عزت مستدام
مرکز احیاء اندیشه و سیرهٔ علوی

زندگی نامه حجت الاسلام فلسفی	۲۰
پیشگفتار	۲۴
مقدمه	۲۹
اهمیت تربیت کودک	۲۹
دو اصل اساسی در تربیت	۳۰
اهمیت دوره کودکی	۳۲
آثار کوتاهی کردن در تربیت	۳۳
اهتمام والدین به تربیت اخلاقی کودک	۳۴
تأمین نیازهای زیستی کودک، پیش فرض این کتاب	۳۷
نکات کاربردی: اصول اساسی در تربیت کودک	۳۸
فصل اول: تربیت دینی (اهتمام به رشد ایمان در کودک)	۴۱
ایمان، واقعیتی غیرقابل اندازه گیری	۴۳
انسان امروز و انکار واقعیات سنجش ناپذیر	۴۴
اسلام و واقعیتهای سنجش ناپذیر	۴۵
لزوم پرورش ایمان در کودک	۴۷
تسریع در پرورش ایمان	۴۸
توجه به فطرت، راه پرورش ایمان	۴۹
عبادت های تمرینی کودک	۵۰
آثار ایمان در کودک	۵۲
نکات کاربردی: کودک، خدا باوری و نماز	۵۳
فصل دوم: تربیت فطری (پرورش کودک بر اساس فطریات)	۵۹
۱. پرورش وفای به عهد در کودک	۶۳

فطری بودن وفای به عهد	۶۳
اهمیت و جایگاه وفای به عهد	۶۴
زشتی پیمان شکنی	۶۵
وفای به عهد، خصلتی فرادینی	۶۶
پرورش وفای به عهد در کودک	۶۷
تأثیر محیط در پرورش وفای به عهد	۶۸
درس پیمان شکنی!	۷۰
نکات کاربردی: کودک و وفای به عهد	۷۱
۲. پرورش راست گویی و صداقت کودک	۷۳
فطرت راست گویی	۷۳
نقش محیط در راست گویی کودک	۷۴
آثار زیان بار دروغ گویی	۷۵
ناسازگاری ایمان با دروغ	۷۷
دروغ، دروازه ورود به گناهان	۷۸
پرورش دروغ گو!	۷۹
اولین راه مبارزه با دروغ	۸۰
برخی ریشه های دروغ گویی	۸۱
۱. احساس ضعف	۸۱
۲. احساس حقارت	۸۲
۳. توقعات بیش از حد	۸۴
۴. ترس از مجازات	۸۶
عادت به دروغ گویی	۸۷
درمان دروغ گویی با محبت	۸۸
نکات کاربردی: کودک و دروغ گویی	۸۹
۳. پرورش عواطف و احساسات کودک	۹۲
جایگاه عقل و عاطفه	۹۲
عدل و احسان زاینده عقل و عاطفه	۹۴
نقش عواطف در سعادت بشر	۹۶
پرورش عواطف	۹۶
شعاع تأثیر عاطفه در زندگی انسان	۹۸